

ΑΝΙ ΕΝΡΟ ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Ενα βραβείο για την τέχνη της αυτοβιογραφίας

Πηγή: ΤΑ ΝΕΑ Σελ.: 1,8-9 Ημερομηνία έκδοσης: 07-10-2022

Αρθρογράφος: Επιφάνεια 1608.7 cm² Κυκλοφορία: 10340

Θέματα: ΒΙΒΛΙΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΑΝΙ ΕΝΡΟ
ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
Ενα βραβείο
για την τέχνη
της αυτοβιογραφίας

ΓΝΩΜΗ ΣΟΦΙΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ Σ. 8-9

«Το θάρρος, η οξύτητα με την οποία αποκαλύπτει τις ρίζες, τις αποξενώσεις και τους συλλογικούς περιορισμούς της προσωπικής μνήμης». Αυτοί ήταν οι λόγοι που επικαλέστηκε η Σουηδική Ακαδημία για να απονείμει το Νομπέλ Λογοτεχνίας στην 82χρονη συγγραφέα Ανί Ερνό, που το ελληνικό κοινό γνωρίζει μέσα από τις μεταφράσεις της Ρίτας Κολαίτη για τις εκδόσεις Μεταίχμιο. Είναι η 17η γυναίκα που κερδίζει το βραβείο ανάμεσα σε συνολικά 118 υποψηφιότητες και, με τον τρόπο της, η συγγραφέας που δεν διέφευσε τα προγνωστικά των γραφείων στοιχημάτων, καθώς το όνομά της ήταν περινός Νο 1 φαβορί και φέτος βρισκόταν στην πέμπτη θέση των υποψηφίων (λίστα Lithub).

Η Ανί Ερνό γεννήθηκε το 1940 και μεγάλωσε στη μικρή πόλη Υβτό της Νορμανδίας. Μεγαλωμένη στην ύπαιθρο και προερχόμενη από τον αγροτικό - εργατικό κόσμο, σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Ρουέν, δίδαξε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και από το 1997 έως το 2000 εργάστηκε ως καθηγήτρια στο Centre National d'Enseignement par Correspondence. Τα σύντομα, αυτοβιογραφικά της αφηγήματα - τα οποία δεν ξεπερνούν, συνήθως, τις εκατό σελίδες - ασχολούνται με θέματα της παιδικής της ηλικίας, των σχέσεων με τους γονείς της και με τους ερωτικούς της συντρόφους, χωρίς να χάνουν την κοινωνική «αίχμη» τους: «Les armoires vides», 1974, «Ce qu'ils disent ou rien», 1977, «La place», 1984 (ελλ. «Η θέση», εκδ. Χατζηνικολή) «Μια γυναίκα», 1987 (Μεταίχμιο, Ρίτα Κολαίτη), «Passion simple», 1991 (ελλ. «Πάθος», εκδ. Χατζηνικολή) κ.ά. Ακολούθησαν το «La honte», 1997 (ελλ. «Ντροπή», εκδ. Χατζηνικολή), «Je ne suis pas sortie de ma nuit», 1999 (ελλ. «Δεν βγήκα από το σκοτάδι μου», εκδ. Χατζηνικολή), «Το γεγονός» (Μεταίχμιο), 2000, «La vie extérieure», 2000, «Se perdre», 2001 (ελλ. «Χάνομαι», εκδ. Χατζηνικολή), «L'occupation», 2002, «L'écriture comme un couteau» - συνεντεύξεις με τον Frederic-Yves Jeannet, 2003, τα «Χρόνια» (Μεταίχμιο, 2008).

Η παράνομη έκτρωση

Ωστόσο χρειάστηκε να περάσουν 37 χρόνια για να μπορέσει το 2000 να περιγράψει στο «Γεγονός» το βίωμά της και να μοιραστεί στις εκατό σελίδες του βιβλίου τη δική της παράνομη - για την εποχή της - έκτρωση, όταν το 1963 στα 23 της ήταν φοιτήτρια Φιλολογίας, «ταπεινής καταγωγής» και μελετούσε το κίνημα του σουρεαλισμού. Μόνη της, με πενιχρά μέσα, κρυφά από τους γονείς της και απεγνωσμένη, η Ερνό δοκίμασε τα πάντα, οθώντας το σώμα της σε φυσική εξάντληση, καταφεύγοντας σε βίαιες μεθόδους, όπως τη βελόνα πλεξίματος.

Την ίδια χρονιά, σε ένα τηλεοπτικό πορτρέτο της για λογαριασμό του υπουργείου Πολιτισμού ισχυρίζεται ότι δύο είναι τα στοιχεία που κυριαρχούν στη γραφή της: αυτό της τομής ανάμεσα στον οικογενειακό - κοινωνικό της χώρο και στον κόσμο των γραμμάτων

ΑΝΙ ΕΡΝΟ

Όταν η αυτοβιογραφία αποκτά πολιτικό μήνυμα

Μετά την απονομή του Νομπέλ Λογοτεχνίας στη γαλλίδα συγγραφέα, που εστιάζει στις προσωπικές αναμνήσεις, όπως εκείνης της παράνομης έκτρωσης το 1963, και την ανασύσταση της γαλλικής μικροϊστορίας, πολλοί αναλυτές συνεδесαν τη βράβευση με την απαγόρευση των αμβλώσεων στις ΗΠΑ

ΤΗΣ ΕΦΗΣ ΦΑΛΙΔΑ

Δύο είναι τα στοιχεία που κυριαρχούν στη γραφή της: αυτό της τομής ανάμεσα στον οικογενειακό - κοινωνικό της χώρο και στον κόσμο των γραμμάτων που διάλεξε ν' ακολουθήσει η ίδια, αφενός, και αφετέρου το στοιχείο της ανισότητας και της ανδρικής κυριαρχίας στον κόσμο

που διάλεξε ν' ακολουθήσει η ίδια, αφενός, και αφετέρου το στοιχείο της ανισότητας και της ανδρικής κυριαρχίας στον κόσμο. «Όταν ήμουν παιδί, πολυτέλεια, για μένα, ήταν οι γούνες, τα βραδινά μακριά φορέματα και οι βίλες στην ακροθαλασσιά. Αργότερα νόμισα ότι ήταν το να ζεις μια ζωή διανοούμενου. Τώρα μου φαίνεται ότι είναι και το να μπορέσεις να ζήσεις ένα πάθος για έναν άντρα ή μια γυναίκα», γράφει στο «Πάθος» (εκδόσεις Χατζηνικολή 1993, μετάφραση: Χάρης Παπαδόπουλος).

Μακριά από οτιδήποτε θα μπορούσε να είναι προϊόν της φαντασίας, αναζητά την πραγματικότητα μέσα από τις αναμνήσεις, τις αισθήσεις και τα συναισθήματά της, είτε πρόκειται για συναισθήματα - κοινωνικής - ντροπής, είτε πάθους. Το 2001 δημοσίευσε το προσωπικό της ημερολόγιο με τίτλο «Χάνομαι» (2003, εκδόσεις Χατζηνικολή, μτφ. Θεμιστοκλής και Ντίνα Σιδέρη) αποτυπώνοντας τον έρωτά της για έναν άντρα με φόντο την ιστορική στιγμή της κατάρρευσης του Βερολίνου το 1989. Ορισμένα

από τα έργα της έχουν τιμηθεί με έγκριτα βραβεία: το 1984, το αυτοβιογραφικού περιεχομένου έργο της «Ο τόπος» (La place) τιμήθηκε με το βραβείο Renaudot. Το 2008 «Τα χρόνια» απέσπασαν τα βραβεία Marguerite Duras και Francois Mauriac.

Οι μεταφράσεις

Στα ελληνικά τα τελευταία χρόνια, τα βιβλία της κυκλοφορούν από το Μεταίχμιο σε μετάφραση της Ρίτας Κολαίτη. Ειδικά «Τα χρόνια» θεωρούνται το αριστούργημά της

κάνοντας μια περιδιάβαση στη ζωή της, από τα πρώτα χρόνια μετά τον Πόλεμο, μέχρι και σήμερα. «Ο τόπος», ένα αυτοβιογραφικό αφήγημα για όλα όσα συνδέουν αλλά και απομακρύνουν τους πατεράδες από τις κόρες. Το «Μια γυναίκα», ένας τρυφερός και ταυτόχρονα σκληρός και συγκινητικός φόρος τιμής στη ζωή και τον θάνατο της μητέρας της. Και ιδιαίτερα στο μυθιστόρημά της «Το γεγονός» – στο οποίο βασίστηκε η ομότιτλη ταινία της Οντρέ Ντιουάν που τιμήθηκε πέρυσι με τον Χρυσό Λέοντα στο Φεστιβάλ της Βενετίας –, τα μέλη της επιτροπής του Νομπέλ είδαν αυτό που προσφέρει η λογοτεχνία στον κόσμο, κλείνοντας το μάτι στην Αμερική των απαγορευμένων αμβλώσεων. «Δεν με απασχολούσε τόσο η μυθοπλασία όσο η φύση της πραγματικότητας, δεν με ενδιέφερε η εξονυχιστική σκιαγράφηση των χαρακτήρων όσο η απόφαση ανάδυση του συναισθήματος. Ομολογώ ότι αυτή η εμμονή μου με την πραγματικότητα κρατάει μέχρι σήμερα. Και την εξυπηρετώ, κάθε φορά, αλλιώς. Κάθε βιβλίο μου έχει, θέλω να πιστεύω, μια λογοτεχνική φόρμα διαφορετική. Όμως όλα ανεξαιρέτως, ασχέτως αν αντανακλούν επιμέρους βιώματα και συγκυρίες της ζωής μου, είναι προσανατολισμένα στη διερεύνηση της πραγματικότητας όπως εγώ την αντιλαμβάνομαι» έλεγε η Ανί Ερνό σε συνέντευξή της στον συνάδελφο Γρηγόρη Μπέκο, στο «Βήμα», τον Απρίλιο του 2021.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

«Επειδή σήμερα η έκτρωση δεν είναι κάτι το απαγορευμένο...»

«ΕΓΡΑΨΑ στον Π. ενημερώνοντάς τον ότι ήμουν έγκυος και ότι δεν σκόπευα να το κρατήσω. Είχαμε αποχωρήσει αβέβαιοι για το μέλλον της σχέσης μας και ένιωθα ικανοποίηση που διατάραζα την ανεμελιά του, μολοντί δεν έτρεφα αυταπάτες για τη βαθιά ανακούφιση που θα του προκαλούσε η απόφασή μου να κάνω έκτρωση. Μία βδομάδα αργότερα, ο Κένεντι δολοφονήθηκε στο Ντάλας. Όμως τότε ποσώς μ' ενδιέφεραν τέτοιου είδους πράγματα.

Οι επόμενοι μήνες είναι λουσμένοι μ' ένα ομιχλώδες φως. Βλέπω τον εαυτό μου να περπατάει, να περιπλανιέται στους δρόμους, συνεχώς. Όταν συλλογιέμαι εκείνη την περίοδο, μου έρχονται στον νου τίτλοι βιβλίων όπως *Τα κύματα*, *Πέρα απ' το καλό και το κακό* ή ακόμα *Ταξίδι στην άκρη της νύχτας*. Αισθάνομαι ότι απεικονίζουν ιδανικά αυτό που βίωσα και ένιωσα τότε – κάτι το άφατο, κάτι που είχε τη δική του ομορφιά.

Για χρόνια ολάκερα, περιστρέφομαι γύρω από το συγκεκριμένο γεγονός της ζωής μου. Αν διαβάσω για μια έκτρωση σε κάποιο μυθιστόρημα, βυθίζομαι αμέσως σε μια κατάπληξη χωρίς εικόνες μήτε σκέψεις, θαρρείς και οι λέξεις μεταμορφώνονται ακαριαία σε δίνη συναισθημάτων. Ομοίως, αν τύχει και ακούσω ένα από τα τραγούδια που μου κρατούσαν συντροφιά εκείνη την περίοδο – «La javanaise», «J'ai la memoire qui flanche» –, ταράζομαι.

Πάει μια βδομάδα αφού ξεκίνησα τούτη την αφήγηση, χωρίς να ξέρω αν θα τη συνεχίσω. Ηθελα απλώς να επαληθεύσω ότι η επιθυμία της γραφής ήταν ακόμη εκεί – η ίδια επιθυμία που με διαπερνούσε συ-

νεχώς μόλις καταπιανόμουν με το βιβλίο το οποίο είχα αρχίσει πριν από δύο χρόνια... Θέλω να βυθιστώ ξανά σε κείνη την περίοδο της ζωής μου, να μάθω τι υπήρχε εκεί. Αυτή η εξερεύνηση θα αποτελέσει το υφάδι μιας αφήγησης, της μόνης ικανής να αποδώσει ένα γεγονός που δεν ήταν τίποτε άλλο πέρα από χρόνος που κυλούσε εντός και εκτός μου. Το ημερολόγιο που κρατούσα τότε θα μου δώσει τις απαραίτητες αποδείξεις και σημεία αναφοράς για να τεκμηριώσω τα συμβάντα. Πάνω απ' όλα, θα προσπαθήσω να ξαναδώ προσεκτικά την κάθε εικόνα, μέχρις ότου νιώσω τη σωματική αίσθηση πως την «ξανασυναντώ», μέχρις ότου αναβλύσουν κάποιες λέξεις για τις οποίες μπορώ να πω «ναι, αυτό είναι». Θα επικαλεστώ καθεμιά από τις φράσεις, ανεξίτηλες μέσα μου, που, τότε, ήταν τόσο αβάσταχτες ή αντιθέτως τόσο παρηγορητικές, ώστε και η απλή θύμησή τους σήμερα με σκεπάζει μ' ένα κύμα αποστροφής ή γλυκύτητας.

Το ότι η μορφή υπό την οποία βίωσα την εμπειρία της έκτρωσης – η παρανομία – ανήκει στο παρελθόν δεν μου φαίνεται πειστικός λόγος για να την αφήσω θαμμένη... Ακριβώς επειδή σήμερα η έκτρωση δεν είναι πια κάτι το απαγορευμένο, μπορώ, αποφεύγοντας τις κοινωνικές αντιλήψεις και τις αναπόφευκτα απλουστευτικές διατυπώσεις της εξεγερμένης δεκαετίας του '70 – «κακοποίηση των γυναικών» κ.λπ. –, να αντιμετωπίσω, στις πραγματικές του διαστάσεις, αυτό το αλυσμόντο γεγονός».

(Από «Το γεγονός», εκδ. Μεταίχμιο, 2021, μτφ. Ρίτα Κολαΐτη)

Για χρόνια ολάκερα, περιστρέφομαι γύρω από το συγκεκριμένο γεγονός της ζωής μου. Αν διαβάσω για μια έκτρωση σε κάποιο μυθιστόρημα, βυθίζομαι αμέσως σε μια κατάπληξη χωρίς εικόνες μήτε σκέψεις, θαρρείς και οι λέξεις μεταμορφώνονται ακαριαία σε δίνη συναισθημάτων

► Σκηνή από τη βραβευμένη με Χρυσό Λέοντα στο Φεστιβάλ της Βενετίας ταινία «Το γεγονός», η οποία προβλήθηκε το καλοκαίρι στην Ελλάδα και είναι βασισμένη στο ορόπλο μυθιστόρημα της Ανί Ερνό